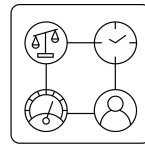

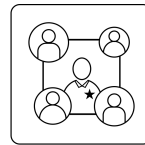
Kompetanse

Arbeidsoperasjoner

Rammebetingelser

Ledelse og kultur

UTSTYRSSPESIFIKK OPPLÆRING

INNLEDNING

Bygg og anleggsnæringen er en av de mest ulykkesutsatte næringene i det norske arbeidslivet, og mange ulykker skjer ved bruk av farlig arbeidsutstyr, som for eksempel bygningsager eller store anleggsmaskiner. Arbeidstilsynet har analysert ulykker i bygg og anlegg (Kompass-tema nr 2 2020), og har blant annet sett at farlige handlinger og atferd ofte har sammenheng med mangler ved kompetanse. Dette dreide seg for det meste om manglende opplæring og erfaring i arbeidet som skulle utføres, og mangler ved utstyrsspesifikk opplæring.

Denne veilederen omhandler krav til utstyrsspesifikk opplæring.

Veilederen tar for seg

- Krav til opplæring av arbeidsutstyr
- Hva betyr utstyrsspesifikk opplæring?
- Hvem skal ha utstyrsspesifikk opplæring?
- Hva skal den utstyrsspesifikke opplæringen inneholde?
- Hvem kan gi den utstyrsspesifikke opplæringen?
- Krav til å dokumentere at opplæringen er gitt

Til deg som arbeidstaker:

- Dersom du benytter et arbeidsutstyr som kan være farlig ved bruk skal du ha både **dokumentert eller sertifisert sikkerhetsopplæring og utstyrsspesifikk opplæring**
- Du kan ikke settes til å utføre arbeid dersom du ikke har fått denne opplæringen.

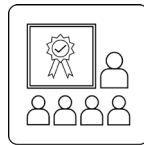
Til deg som arbeidsgiver:

- Alle som benytter et arbeidsutstyr som kan være farlig ved bruk skal ha både **dokumentert eller sertifisert sikkerhetsopplæring og utstyrsspesifikk opplæring**
- Det er ditt ansvar som arbeidsgiver å sørge for at denne opplæringen blir gitt og dokumentert
- Når du som arbeidsgiver etter en risikovurdering finner at arbeidsutstyret krever særlig forsiktighet ved bruk, kan det bare benyttes arbeidstakere som har dokumentert og utstyrsspesifikk sikkerhetsopplæring
- Foretaket må ha rutiner og system for hvordan sikre at nødvendig opplæring gis og dokumenteres (Internkontroll)

KRAV TIL OPPLÆRING AV ARBEIDSUTSTYR

Det er forskriftsfestede krav til opplæring av alt arbeidsutstyr, og spesielt arbeidsutstyr som krever særlig forsiktighet ved bruk. Opplæringskravene finnes i **Forskrift om utførelse av arbeid kapittel 10**, og er delt inn i

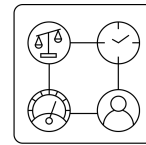
- Dokumentert og sertifisert sikkerhetsopplæring (Forskrift om utførelse av arbeid §§ 10-1, 10-2 og 10-3)
- Utstyrsspesifikk opplæring (Forskrift om utførelse av arbeid § 10-4)
- Informasjon (Forskrift om utførelse av arbeid § 10-5)

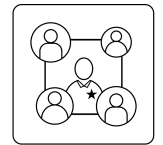
Kompetanse

Arbeidsoperasjoner

Rammebetingelser

Ledelse og kultur

Kravene må ses i sammenheng med **forskrift om organisasjon, ledelse og medvirkning** som i **kapitel 8** sier noe om gjennomgående krav til opplæring og som i **kapitel 10** regulerer arbeidsgivers plikt til å planlegge og tilrettelegge arbeidet, samt valg av arbeidsutstyr. Dette må gjøres av arbeidsgiveren før arbeidsutstyret kan tas i bruk.

Opplæringskravene deles inn i **dokumentert og sertifisert opplæring, utstyrsspesifikk opplæring og informasjon**. Denne veilederen omhandler utstyrsspesifikk opplæring.

DOKUMENTERT OG SERTIFISERT SIKKERHETSOPPLÆRING

Den som skal bruke arbeidsutstyr som krever særlig forsiktighet ved bruk skal ha en **dokumentert sikkerhetsopplæring**. Det er **arbeidsgivers** plikt å **risikovurdere** om det utstyret som brukes krever særlig forsiktighet, samt å sørge for at denne opplæringen blir gitt.

For visse typer utstyr skal den dokumenterte sikkerhetsopplæringen gis av en sertifisert opplæringsvirksomhet. Dette gjelder

- bro- og traverskraner, dersom bruken medfører fare for skade på liv eller helse
- tårnkraner
- mobilkraner med større kapasitet enn 2 tm
- portalkraner
- kraner med større kapasitet enn 2 tm montert på lastebil eller lastebilhenger
- løfte- og stablevogn for gods med permanent førerplass på vognen
- masseforflyttingsmaskiner med større effekt enn 15 kW (20,4 hk).

Dokumentert sikkerhetsopplæring av annet utstyr som krever særlig forsiktighet ved bruk kan gis av arbeidsgiver eller andre som er kompetent til det.

Det er som sagt arbeidsgivers plikt å foreta en risikovurdering av det arbeidsutstyret bedriften benytter i sin virksomhet. Bransjen har utarbeidet en **oversikt** over hvilket utstyr som krever slik opplæring.

Det er **arbeidsgivers** plikt å **risikovurdere** om det utstyret som brukes krever særlig forsiktighet, samt å sørge for at denne opplæringen blir gitt og dokumentert

Den dokumenterte sikkerhetsopplæringen skal gjennomføres som **både praktisk og teoretisk** opplæring som gir kunnskaper om oppbygging, betjening, bruksegenskaper og bruksområde, samt vedlikehold og kontroll. Opplæringen skal gi kunnskaper om de krav som stilles til sikker bruk og betjening i forskrifter og i **bruksanvisning**.

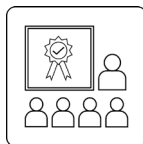
INFORMASJON

I tillegg til krav om dokumentert og utstyrsspesifikk opplæring skal arbeidsgiver sørge for at det gis løpende informasjon om

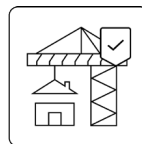
- de farene man er utsatt for ved bruk av arbeidsutstyret
- hvilke forholdsregler som må tas ved bruk av utstyret
- farer som skyldes arbeidsutstyr i nærheten
- farer som skyldes endring av arbeidsutstyr i nærheten

UTSTYRSSPESIFIKK OPPLÆRING

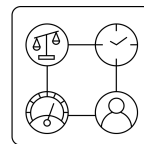
I tillegg til den dokumenterte sikkerhetsopplæring, stilles det krav om at man skal ha utstyrsspesifikk opplæring. Lenger ned finner du mer informasjon om hva dette betyr.

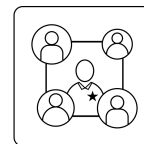
Kompetanse

Arbeidsoperasjoner

Rammebetingelser

Ledelse og kultur

HVA ER UTSTYRSSPESIFIKK OPPLÆRING?

Kravet til utstyrsspesifikk opplæring kommer i tillegg til kravet til dokumentert- og sertifisert sikkerhetsopplæring. Det er ingen "utløpsdato" på den dokumenterte sikkerhetsopplæringen selv om det stadig kommer nytt utstyr. Derfor må man i tillegg til den dokumenterte sikkerhetsopplæringen på det arbeidsutstyret virksomheten bruker, sørge for at arbeidstaker får nødvendig opplæring på det **spesifikke** utstyret vedkommende skal bruke.

Utstyrsspesifikk opplæring skal også omfatte ekstrautstyr/tilleggsutstyr. Eksempler på tilleggsutstyr er tiltrotator, vibroplate etc

Det er opplæring som er nødvendig for sikker bruk som skal dokumenteres. Hensikten er å sikre at arbeidstaker kan bruke utstyret på en forsvarlig måte. Opplæringen gis i henhold til bruksanvisningen, som skal være tilgjengelig på norsk.

Når du får nytt arbeidsutstyr

1. Lag en rutine på at du alltid gjennomgår bruksanvisningen med brukerne
2. Dokumenter at du har gjort det.

HVEM SKAL HA UTSTYRSSPESIFIKK OPPLÆRING?

Alle som bruker utstyret skal ha opplæringen.

Opplæringen skal tilpasses type arbeidsutstyr og den enkelte arbeidstakers kompetanse. Som arbeidsgiver må du altså vurdere arbeidstakerens kompetanse og erfaring med bruk av tilsvarende utstyr, og tilpasse opplæring med utgangspunkt i dette.

Arbeidsgiver har ansvar for å gjøre en risikovurdering når nytt utstyr skal benyttes. Er det noe ved bruken av det nye utstyret som skiller seg fra tidligere modeller og dermed utløser krav om utstyrsspesifikk opplæring? Bruksanvisningen vil raskt avdekke dette.

HVA SKAL DEN UTSTYRSSPESIFIKKE OPPLÆRINGEN INNEHOLDE?

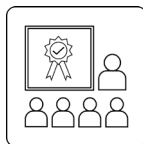
Den utstyrsspesifikke opplæringen skal inneholde det som er nødvendig for sikker bruk av det aktuelle utstyret, og opplæringen skal gis i samsvar med utstyrets bruksanvisning.

Et tips er at **bruksanvisningens første kapitler** ofte inneholder informasjon om sikkerhet ved bruk av utstyret.

Opplæring skal ta for seg ulikhetene mellom de enkelte maskinene arbeidstaker bruker. Sjekk om maskinene er identiske i betjening og bruk ved nyanskaffelser. Det kan eksempelvis være forskjeller i betjening, styrke stabilitet, bruksområde, vedlikeholdsrutiner mv.

Eksempel på hva opplæringen bør inneholde. Opplæring gis i henhold til bruksanvisningen og må tilpasses utstyrets art.

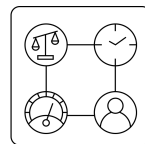
TEMA	INNHold
	Bruksområde – tilsiktet bruk og mulig feilbruk <ul style="list-style-type: none"> · Utstyrets tiltenkte bruksområde · Maksimal belastning og eventuell varslingsområde om dette · Maksimal vindhastighet, sideveis påvirkning, helning ol.
Sikker bruk	<ul style="list-style-type: none"> · Begrensninger i bruken

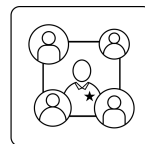
Kompetanse

Arbeidsoperasjoner

Rammebetingelser

Ledelse og kultur

· Hvordan utstyret skal brukes på en sikker måte

Personlig verneutstyr

· Arbeidsplassens egne krav til hjelmlær, sko, briller, hørselvern ol.

· Krav knyttet til utstyr og personlig verneutstyr

Vibrasjon og støy

· Vibrasjonsgrenser gjennomgås med eventuell plan for hviletid

· Støygrenser gjennomgås med eventuell tilleggsstøy fra arbeidsprosess

Fare- og varselmerking

· Varselmerkinger forklares

· Faremerkinger forklares

Sikkerhetsanordninger

· Funksjonen til sikkerhetsanordninger gjennomgås

Start

· Hvordan utstyr stilles inn før bruk

· Hvordan utstyr startes opp

· Hvordan utstyrets betjenings- og styrefunksjoner brukes

Stopp, nødstop og nød-prosedyrer

· Parkering, stopp og lagring etter bruk

· Test av nødstop, dødmannsbrytere

· Gjennomgang og test av nød-prosedyrer

Service/vedlikehold

· Gjennomgang av vedlikehold som er brukers ansvar

· Hvordan man fyller drivstoff/lader batteri

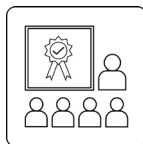
· Hvordan man kontrollerer og etterfyller væsker og lignende

· Smøre- og rengjøringsrutiner

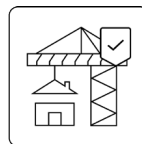

Tekniske data

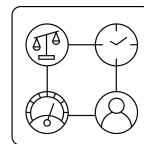
· De viktigste tekniske data som mål, vekt, effekt, kapasitet ol.

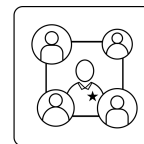
Kompetanse

Arbeidsoperasjoner

Rammebetingelser

Ledelse og kultur

HVEM KAN GI DEN DEN UTSTYRSSPESIFIKKE OPPLÆRINGEN?

Opplæringen kan gis av arbeidsgiver eller andre som er kompetent til det. Arbeidsgiver kan utpeke en opplæringsansvarlig som er kjent med utstyret.

DOKUMENTASJON

Opplæringen som gis skal dokumenteres. Det er arbeidsgiver som har dokumentasjonsplikten.

Det er opp til arbeidsgiver å ha et system med oversikt over hvilket utstyr den enkelte har fått opplæring i.

Dokumentasjonen skal inneholde

- Navn og fødselsdato til arbeidstaker
- Hvilket utstyr (modell, type etc) opplæringen gjelder
- Når opplæringen er gjennomført
- Hvem som har gitt opplæringen (navn og firma)

Arbeidstilsynet anbefaler at dokumentasjonen attesteres av både arbeidsgiver og arbeidstaker.

Det finnes ulike digitale systemer for å dokumentere opplæringen og som gjør det enklere å ha oversikt.

Tips. Sørg for å dokumentere utstyrsspesifikk opplæring samtidig som du dokumenterer den dokumenterte sikkerhetsopplæringen. Dokumentasjon av utstyrsspesifikk opplæring må oppdateres i takt med at virksomheten tar i bruk nytt utstyr/nye modeller.